

Michał Urbas

Szczecińskie badanie czytelnictwa i rozpowszechniania prasy, dawniej

Edukacja Humanistyczna nr 1 (26), 147-170

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Michał Urbas
Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP
w Szczecinie

SZCZECIŃSKIE BADANIE CZYTELNICTWA I ROZPOWSZECHNIANIA PRASY, DAWNIEJ

Wstęp

Zainteresowanie prasą, tytułami prasowymi ma bardzo głębokie historyczne korzenie, a dokładnie ujmując – odkąd ukazują się gazety, od razu pojawiło się pytanie: kto je czyta i jak się sprzedają? Nie inaczej było z prasą szczecińską. Prowadząc prace badawcze nad prasą lokalną w Szczecinie natknąłem się na kilka ciekawych publikacji o szczecińskim i koszalińskim rynku prasowym, a które, wydaje mi się, popadły w całkowite zapomnienie. W niniejszym artykule przedstawiam krótki ich przegląd, podając za autorami tychże publikacji moim zdaniem najciekawsze i najbardziej wartościowe dane statystyczne oraz wnioski. Wspomnę jedynie, że wiele znamienitych osób, które działały na rzecz prasy szczecińskiej oraz publikowały opracowania, swoim dorobkiem dopracowały się wysokich szczebli naukowych, prestiżu w swoim środowisku i ugruntowanej pozycji biznesowej.

Szczecin w latach 90. ubiegłego wieku uchodził za liczący się ośrodek, specjalizujący się w badaniach nad prasą i jej czytelnictwem. Motorem działań w tym kierunku były nie tylko ośrodki naukowe, akademickie, ale również lokalna przedsiębiorczość kolportażowa. Wśród wielu podejmowanych inicjatyw naukowych, konferencji oraz publikacji były między innymi takie, które spróbuję przybliżyć w niniejszym opracowaniu.

Badanie rynku prasowego i czytelnictwa prasy

Pierwszy na warsztat poszedł ukazujący na początku lat 90. ubiegłego wieku periodyk „Rynek Prasowy”. Wydania, które wpadły mi w ręce, pochodzą z roku 1991 (IX i XII), z roku 1992 (III, V, VII, IX, XI), z roku 1993 (II, IV, VI, IX, XI, XII), z roku 1994 (IV), z roku 1996 (VII, VIII) – i tamże będziemy szukać artykułów na temat czytelnictwa i rozpowszechniania prasy w naszym regionie. „Rynek Prasowy” wydawany był w Szczecinie jako biuletyn Ośrodka Doradztwa Kolportażowego „Kolpress” Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu przy Uniwersytecie Szczecińskim. Jak podaje w pierwszym numerze promocyjnym¹ Antoni Nowakowski, prace ośrodka obejmowały między innymi: badanie czytel-

¹ A. Nowakowski, „Rynek Prasowy” – wydanie promocyjne, Szczecin 1991, s. 11.

nictwa prasy, badanie środowisk czytelniczych, opracowywanie tzw. „Raportu o czytelnictwie”, doradztwo w organizacji badań nad czytelnictwem prasy. Ośrodek zajmował się organizacją kolportażu, informatyką w działalności kolportażowej, marketingiem w sprzedaży prasy.

Od początku „Rynku Prasowego” publikowali w nim działacze naukowcy związani z rynkiem prasowym i mediami, m.in. Jan Kania, Jan Nikołajew, Antoni Nowakowski, Janusz Jamroga, Tadeusz Kowalski, Wiesław Sonczyk, Andrzej Gedymin, pracownicy związani ze szczecińskim oddziałem spółki Ruch (wcześniej RSW „Prasa-Książka-Ruch”² i dalej Przedsiębiorstwo Kolportażowo-Handlowe „Ruch”) oraz pracownicy związani z centralą Ruchu i jednostkami rozsianymi po całym kraju. Ludzie świata mediów, naukowcy i uczeni. Należy zaznaczyć, że „Rynek Prasowy” głównie opierał się na badaniu, opisywaniu pozycji i strategii firmy Ruch oraz systemów kolportażu, w tym międzynarodowego, m.in. we Francji czy Niemczech. Bardzo dużo publikacji znajdziemy w nim z obszaru komputeryzacji, informatyki, której rozwój przypada właśnie na lata 90. ubiegłego wieku. W większości z posiadanych przeze mnie wydań analizą czytelnictwa prasy zajmuje się i autorem artykułów w tym zakresie jest Jan Nikołajew. W numerze promocyjnym datowanym na wrzesień 1991 roku znajdziemy artykuł o tytule: „Kogo wybiera czytelnik? Analiza rynku jako niezbędny element działalności kolportażowej”. Autor publikuje opis przeprowadzonych badań sondażowych na dwóch wybranych czasopismach. Analiza tegoż sondażu pokazuje, że czytelnicy w przedziale 20-30 i 35-40 lat już wtedy sygnalizowali, że tytuły, których są stałymi odbiorcami, zbyt wolno reagują na zmiany. Natomiast 40% czytelników jest tak przywiązanych do swojego tytułu, że nie reaguje na konkurencyjne gazety. Respondenci nie wyrażali niezadowolenia z dostępności prasy, problem wynikał z ceny i ekonomicznej pozycji gospodarstw domowych. Co drugi z ankietowanych wskazywał na weekendowe zakupy gazet, głównie w czwartki i piątki. Respondenci zaznaczyli już różnorodność w nabywaniu prasy, a więc konkurencji wobec kiosków Ruchu. Wyraźnie dostrzec można stałą rubrykę badań czytelniczych w naszym regionie na łamach tego pisma, której autorem jest już wspomniany Jan Nikołajew.

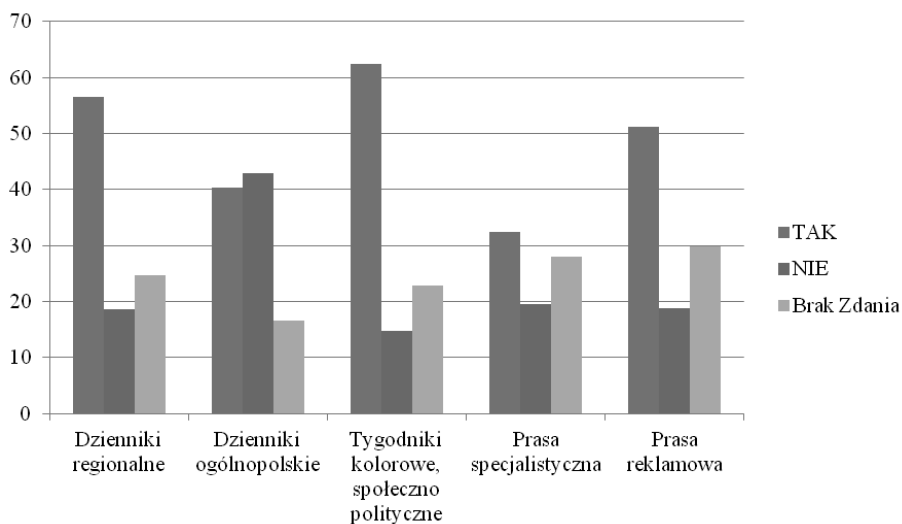
W numerze z grudnia 1991 roku zamieszczony jest artykuł: „Opinie czytelników o prasie”. Do badań autor wybrał sondaż socjologiczny, który przeprowadzony został wśród mieszkańców osiedla. Po przeanalizowaniu materiału badawczego autor stawia wniosek, że motywami nabywania prasy są: rozrywka, zdobycie najświeższych informacji, odpoczynek, przyzwyczajenie do czytania ulubionych tytułów. Zatem, jak stwierdza, czytelnik nie ma stałych upodobań tytułów prasowych. Prasa jest wg ankietowanych nabywana na osiedlu w drodze do pracy i z pracy. Większość wskazała, że nie czyta prasy od deski do deski, natomiast połowa stwierdziła, że nabywa prasę systematycznie, a jej zakup uzależniony od pojawienia się tytułu, nastroju i możliwości ekonomicznych. Najczęściej kupowane były przez mieszkańców badanego osiedla dzienniki typu popołudniówki oraz prasa kolorowa. W tymże artykule autor podnosi również, że wpływ na zakup dzienników mają takie czynniki jak: wiek, wykształcenie, wykonywany zawód i warunki życiowe. W kolejnym wydaniu, a więc z marca 1992 roku, znajdujemy publikację „Upodobania czytelnicze młodzieży”. Można zauważyć, że w artykule tym pojawiają się pierwsze wykresy. Wyniki badań obrazują, że dominującym środowiskiem czytelnictwa prasy jest młodzież akademicka (która regularnie czyta pisma, co do których ma ugruntowaną opinię), 65,5% to

² Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa-Książka-Ruch”, zwana dalej RSW.

młodzież pracująca (interesująca się bieżącymi informacjami, relacjami z kraju, sportem i treściami rozrywkowymi), dalej plasuje się młodzież szkolna (kupuje pisma kierowane do niej, z ładnymi ilustracjami, szatą graficzną, monotematyczne). Dla młodzieży, jak podaje autor, bez względu na zróżnicowanie środowiskowe, jedną z czołowych rodzaju informacji prasowych są informacje bieżące. Ponad połowa traktuje je zatem jako czołowe. Dla 20% interesujące są artykuły publicystyczne, co dziesiąty respondent interesuje się ogłoszeniami, a ponad 8% szuka informacji o charakterze rozrywkowym.

Na kolejny artykuł czekamy do maja 1992 roku i nosi on tytuł: „Motywy czytelnicze sięgania po prasę”. Autor tym razem podaje, że sondaż przeprowadzono na populacji 158 respondentów z województwa szczecińskiego, koszalińskiego, gorzowskiego i słupskiego. Autor wyodrębnił cztery podstawowe grupy uzasadnień sięgania po prasę: informacyjno-poznawczą, praktyczno-użytkową, nawyki i przyzwyczajenia oraz rozrywki i relaksu. Jak można wyczytać dalej, najczęściej u podłoża sięgania po prasę leżały względy informacyjno-poznawcze (38,5%), dalej praktyczno-użytkowe (27,8%), nawyki i przyzwyczajenia (20,5%) i na końcu rozrywka i relaks (13,2%). Autor dodatkowo zadaje pytanie, jaki rodzaj gazety wzbudza największe zainteresowanie. Otóż wynik wskazuje na dzienniki regionalne i gazetowe wydania krzyżówek oraz programów telewizyjnych. Prasę regionalną kupuje w tym okresie aż połowa badanych, natomiast prasę ogólnopolską, kolorowe magazyny kupowane były tylko przez stałych czytelników z grup o wyższym statusie zawodowo-społecznym. W numerze wydanym w lipcu 1992 roku jest zamieszczony artykuł o tytule: „Postrzeganie Czytelnika”, w którym autor pyta respondentów o to, czy nabywana prasa zaspokaja upodobania czytelnicze. Sondaż jest wykonany na grupie już wcześniej cytowanej 158 ankietowanych z naszego regionu. Otóż dowiadujemy się z badania, że to prasa lokalna zaspokaja gusty i upodobania respondentów, zawiera informacje bieżące, publicystykę, ogłoszenia i treści rozrywkowe. Na rysunku 1 zaprezentowano wyniki sondażu.

Kolejna publikacja nosi tytuł: „Postawy młodzieży wobec swoich upodobań”, która ukazuje się w „Rynku Prasowym” we wrześniu 1992 roku i zarazem stanowi kontynuację wcześniejszych rozważań autora. W opisie nacisk jest położony na charakterystykę grup młodzieżowych, gdzie według badań największe czytelnictwo prasy występuje wśród młodzieży akademickiej 75,5%, młodzieży pracującej 65,8% i młodzieży szkolnej 43,5%. W ogóle prasy nie czyta 12,6% młodzieży. Wiek młodzieży czytającej prasę przedstawiał się następująco: pomiędzy 21 a 25 rokiem życia 49,8%, od 26 do 30 lat 47,6%, powyżej 30 roku 39,5%, 16-20 lat 37,4% i do 15 roku życia 14,8%. Z danych o poziomie wykształcenia młodzieży dowiadujemy się, że czytelnictwo największe jest wśród młodzieży z wyższym wykształceniem 76,5%, dalej ze średnim 39,5%, zasadniczym zawodowym 37,9% i podstawowym 30,1%. W lutym 1993 roku, w artykule „Determinanty aktywności czytelniczej”, autor podaje, że nabywając gazetę codzienną lub tygodnik co trzeci z respondentów robi to, bo brak jest takich tytułów, które w pełni zaspokajałyby jego zainteresowania czytelnicze. Dla jednej czwartej natomiast kontakt z prasą następuje bez większego uzasadnienia, to kwestia przypadku. Badanie sondażowe wykonano na grupie 520 respondentów, z których 42,8% wskazało, że kupuje prasę ze względu na poruszane na jej łamach interesujące wiadomości. W podziale na bloki tematyczne wiodące uzasadnienia czytelnicze mają bloki: sportowe, polityczne, gospodarcze, lokalne i rozrywkowe.

Rys. 1. Czy nabywana prasa zaspokaja Pana(i) upodobania czytelnicze?

Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Nikolajew, „Rynek Prasowy” 1992, nr 4, s. 11.

Idąc dalej, w numerze z kwietnia 1993 roku mamy artykuł: „Czytelnictwo prasy w opinii respondentów aglomeracji miejskiej”. Zadawane są w nim pytania dotyczące m.in. tego, kto jest czytelnikiem tytułu prasowego, kogo można jeszcze pozyskać i co sądzą czytelnicy o swojej gazecie? Autor przeprowadził badania na grupie 488 osób w styczniu 1993 roku w województwie szczecińskim i bazuje na aglomeracji Szczecina, Świnoujścia i Stargardu Szczecińskiego. W tychże ośrodkach najczęściej kupowane i czytane są „Głos Szczeciński”, „Kurier Szczeciński”, „Dziennik Szczeciński”. Z dzienników ogólnokrajowych najczęściej czytana jest „Gazeta Wyborcza”. Zdecydowanie najwięcej tytułów nabywanych jest w Szczecinie. Jak stwierdza autor na podstawie badań, upodobania czytelnicze nie mają charakteru stałego. Numer czerwcowy z 1993 roku zawiera dalszą rozprawę, niejako kontynuując wcześniejszą, „Czytelnictwo prasy w opinii mieszkańców wsi”, i stara się odpowiedzieć na pytanie o preferencje czytelnicze na wsi i jakim zmianom podlegają. Badanie sondażowe przeprowadzono na próbie 262 osób od stycznia do marca 1993 w środowisku wiejskim w gminach Stargard Szczeciński, Pyrzyce i Wolin. Wyniki badań wskazywały jednoznacznie na tytuły prasy lokalnej, a w szczególności na przyzwyczajenie i upodobanie do danego tytułu od wielu lat. Dla młodzieży wiejskiej najważniejszy jest sposób przekazu informacji. Największe zróżnicowanie objawia się w stosunku do prasy ogólnokrajowej. Młodzież na wsi kupuje te tytuły, które mają rozbudowane bloki tematyczne związane z rozrywką. Czytelnicy w wieku 25-45 lat korzystają z prasy z ich środowiska społecznego, a zagadnienia są poznawcze i praktyczne. Czytelnictwo na wsi kieruje się w stronę informacji gospodarczych, zagadnień rolniczych i ekonomii wsi.

Można przyjąć, że to jest koniec publikacji w „Rynku Prasowym” o badaniach czytelnictwa, przynajmniej o tych, o których jest mi wiadomo. Do wyjaśnienia całego przebiegu procesu badań sondażowych autor publikuje jeszcze dwa artykuły: we wrześniu 1993 roku pod tytułem „Metodologiczne aspekty badań sondażowych” oraz w listopadzie 1993 roku

pod tytułem „Wywiad socjologiczny jako narzędzie badań sondażowych”. „Rynek Prasowy” w 1994 roku przechodzi zmianę wydawcy i zostaje przejęty przez Ruch w Warszawie. Tym samym cykl publikacji o tematyce badań nad szczecińską prasą zakończył się.

Na temat dystrybucji prasy, marketingu, kolportażu, procesów rozprowadzania prasy, prenumeraty oraz głównie na temat spółki Ruch można przeczytać w szczecińskich publikacjach wydawnictwa Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, o nazwie „Firma i Rynek”. Próżno jednak w tym periodyku szukać rozpraw na temat szczecińskiej prasy, z jednym wyjątkiem. Otóż w numerze 6 z 1997 roku znajdziemy rozprawę Wojciecha Termanowskiego i Dariusza Znarowskiego pod tytułem: „Głos Szczeciński – rynkowy wizerunek gazety 1995-1997”. Możemy z niego dowiedzieć się, że „Głos Szczeciński” sprzedawał się w badanym okresie czasowym w około 270 punktach sprzedaży. Rozprawa szczegółowo opisuje poziom rozprowadzania i nasycenia sieci sprzedaży „Głosem Szczecińskim”, a w dalszej części zawiera wykresy prezentujące sprzedaż egzemplarzową. Autorzy stwierdzają, że w woj. szczecińskim było średnio 790 punktów sprzedaży firmy Ruch, Kolportera 312, Arico 138. Średnio „Głos Szczeciński” sprzedawał się w 6 egz. Autorzy rozprawy wskazują, że w latach 1995, 1996 i 1997 następował systematyczny spadek sprzedaży z 34 077 egz. w 1995 do 27 558 egz. w 1997 roku. Spadek zanotowało również wydanie magazynowe ze 104 000 egz. w 1995 do 79 500 egz. w 1997 roku. Spadek następował także w sprzedaży w systemie prenumeraty poprzez Poczta Polska i Ruch. Autorzy podają, że średnia sprzedaż miesięczna (I-VI 1997) wynosiła odpowiednio: Szczecin – 23 990 egz. Ruch, 7543 egz. Kolporter, 1800 egz. Arico, Stargard Szczeciński – 4900 egz. Ruch, 1100 egz. Kolporter, 340 egz. Arico, Świnoujście – 4100 egz., tam „Głos Szczeciński” rozprowadzał tylko Ruch. Średni udział w sprzedaży poszczególnych dystrybutorów wyglądał następująco: wydania codzienne – Ruch 79%, Kolporter 13%, Arico 5%, Poczta Polska 3%; wydania magazynowe – Ruch 77%, Kolporter 16%, Arico 5%, Poczta Polska 2%.

Autorzy w przytoczonej pracy dowiedli, że omawiana szczecińska gazeta lokalna w badanym okresie odnotowywała ciągły, systematyczny spadek sprzedaży³. Być może spadek sprzedaży „Głosu Szczecińskiego” wiąże się z jego przeszłością, a dokładnie z charakterem tuby propagandowej władzy komunistycznej, jaką był od początku swojego istnienia.

Pierwszorzędną pozycją, która opisuje czytelnictwo w Szczecinie oraz daje wyobrażenie o czytelnikach, jest „Raport z poziomu czytelnictwa prasy mieszkańców Szczecina” autorstwa Bogdana Gębskiego z lipca 1984 roku. Posiadany przeze mnie maszynopis wyraźnie nosi ślady upływu czasu, ale wiedza w nim zawarta jest bezcenna. W części pierwszej autor szczegółowo wyjaśnia założenia teoretyczno-metodologiczne. Dalej omawia organizację badań, rozkłady częściowe poszczególnych zmiennych oraz zalecenia socjotechniczne. Otóż, jak wskazuje autor, badanie było przeprowadzone na przełomie stycznia i lutego 1984 roku na reprezentatywnej próbie 1587 respondentów, a próba została wyliczona wg wzoru na dobór próby, szczegółowo omawianego przez autora⁴. Do badań sondażowych przydzielono 107 ankierów, którzy przeprowadzili 1547 wywiadów, co stanowi 97,1%. Poniżej zaprezentuję wybrane wyniki opracowanego materiału. Zamiesz-

³ W. Termanowski, D. Znarowski, *Głos Szczeciński – rynkowy wizerunek gazety 1995-1997*, Szczecin 1997, s. 48-68.

⁴ B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa prasy mieszkańców Szczecina* (maszynopis autora), Szczecin 1984, s. 15.

zione w tabelach dane są wartościami procentowymi, a pierwsza z nich omawia nazwę dzielnicy zamieszkania szczecińskiej rodziny oraz w której dzielnicy dorośli członkowie rodziny pracują.

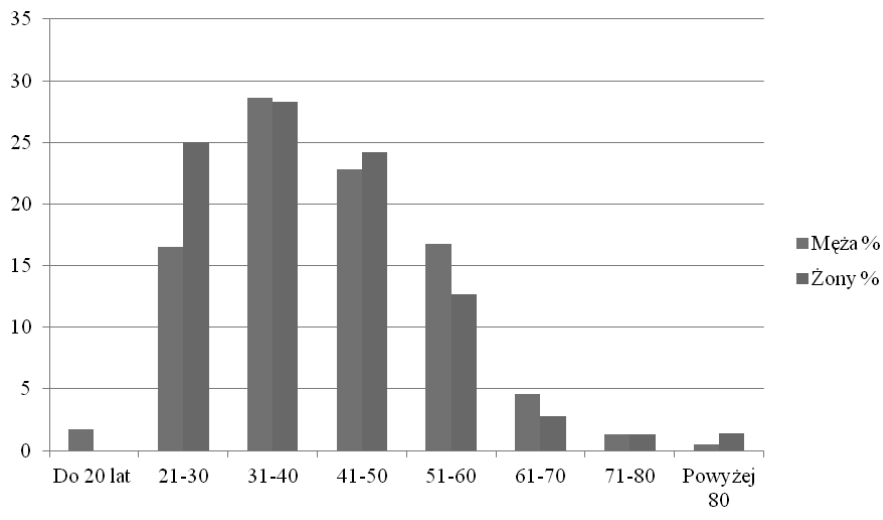
Tabela 1.

Procentowy udział w czytelnictwie szczecińskich rodzin według dzielnicy zamieszkania i pracy

Nazwa dzielnicy zamieszkania	Dzielnica zamieszkania (%)	Dzielnica pracy (%)	
		Mąż	Żona
Śródmieście	46,4	31,4	37,1
Pogodno	16,7	11,6	10,1
Pomorzany	13,1	5,7	8,6
Niebuszewo	6,8	5,5	6,1
Nad Odrą	1,3	6,9	2,7
Gumieńce	0,6	3,1	3,8
Golęcín	0,3	2,2	0,8
Skolwin	0,6	0,5	0,5
Inne	9,0	16,8	9,1
Brak danych	5,3	16,2	21,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa prasy mieszkańców Szczecina* (maszynopis autora), Szczecin 1984, s. 15.

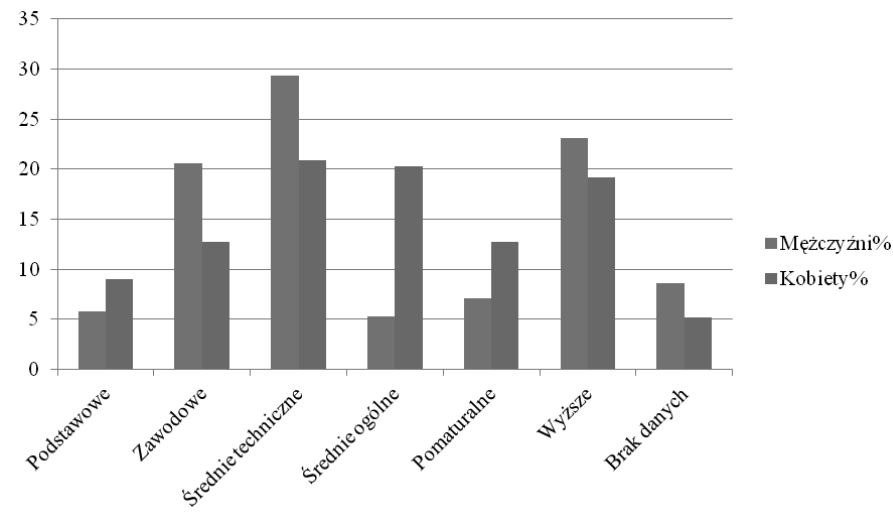
Jak widać, najwięcej respondentów mieszkało w dzielnicy Śródmieście i tam też pracowało, dalej dzielnica Pogodno i Pomorzany. Dane, które widzimy w tabelach, nie będą przeze mnie opisywane, a ich prezentacja ma jedynie na celu przybliżenie wizerunku czytelnika w Szczecinie na początku 1984 roku. Oczywiście dla dalszego pełnego obrazu czytelnika musimy przyjrzeć się, jak przedstawia się wśród małżonków przedział wiekowy.

Rys. 2. Przedział wiekowy czytelnika szczecińskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa...*, s. 16.

Ważnym elementem w przybliżeniu profilu czytelnika prasy w Szczecinie na początku 1984 roku jest informacja o wykształceniu respondentów oraz analiza przekroju badanej społeczności o takie wartości jak pochodzenie społeczne, miejsce ukończenia szkoły, przynależność do organizacji politycznej. Na rysunku 3 przedstawiono wykres analizy zmiennej wykształcenie dla mężczyzn i kobiet.

Rys. 3. Poziom wykształcenia czytelnika szczecińskiego

Źródło: opracowanie własne. B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa...*, s. 16.

Materiał badawczy jest precyzyjnie opisany, a wnioski z racji zmian społecznych, politycznych i kulturowych stanowią bardzo ciekawy porównawczy element socjologiczny. Oczywiście, mamy do dyspozycji jeszcze kilka zmiennych wraz z opisem statystycznym tychże zmiennych, ale przejdziemy teraz do opisu czytelnictwa gazet i czasopism wśród dorosłych członków rodziny i dzieci.

Tabela 2.

Członkowie rodziny szczecińskiej

Liczba osób w rodzinie	Liczba dzieci (%)	Liczba dzieci czytających (%)	Liczba członków rodziny (%)
1 osoba	29,7	23,9	1,9
2 osoby	36,9	21,5	11,9
3 osoby	11,9	7,1	23,4
4 osoby	4,9	3,8	28,5
5 osób	0,6	0,8	12,9
6 osób	0,2	0,5	3,8
Brak danych	15,7	42,5	17,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa...*, Szczecin 1984, s. 20.

Na podstawie danych możliwe było obliczenie wskaźnika zasięgu oddziaływania gazet i czasopism wśród członków rodziny. Natomiast zastosowanie wartości wskaźnika dla całej zbiorowości Szczecina (350 000 osób) daje nam szacunkową liczbę 158 730 egzemplarzy różnych tytułów prasy czytanych przez szczecinian ze stałą częstotliwością raz w tygodniu⁵. Jakie natomiast było szczegółowe zapotrzebowanie mieszkańców Szczecina na konkretne tytuły, dowiadujemy się z tabeli 3.

Tabela 3.

Zapotrzebowanie czytelnika szczecińskiego na tytuły prasowe

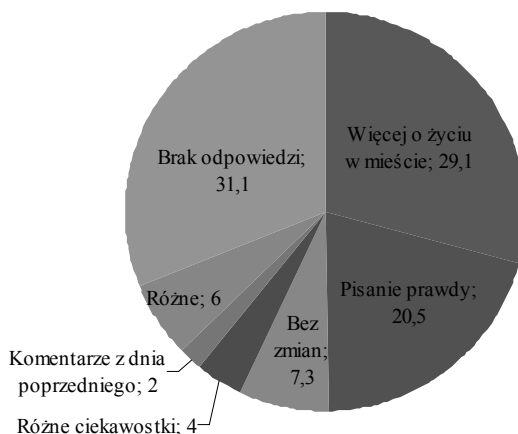
Czasopismo	Kolejność wymieniania (%)			
	Pierwsza	Druga	Trzecia	Łącznie
Sportowiec	13,2	31,1	10,6	54,9
Morze i Ziemia	4,6	11,3	1,3	17,2
Kobieta i Życie	2,6	9,3	2,6	14,5
Przekrój	2,0	6,0	1,3	9,3

⁵ Ibidem, s. 21.

Czasopismo	Kolejność wymieniania (%)			
	Pierwsza	Druga	Trzecia	Łącznie
Polityka	1,3	0,7	2,6	4,6
Fantastyka	0,7	2,0	-	2,7
Forum	0,7	-	2,0	2,7
Problemy	-	-	0,7	0,7
Różne	6,6	-	-	6,6
Brak danych	-	33,8	71,5	-
Głos Szczeciński i Kurier Szczeciński	68,2	6,0	7,3	81,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa...*, s. 21.

Jak łatwo zauważyć, szczecinianie jako pierwsze tytuły wymieniają dzienniki lokalne „Głos Szczeciński” i „Kurier Szczeciński” i dalej „Sportowca”. Podążając dalej autor swoją analizę rozbija właśnie na dwa wiodące dzienniki lokalne – szczecińskie tytuły: „Głos Szczeciński” i „Kurier Szczeciński”. Na wstępie prezentowany jest rozkład preferencji i oczekiwań na treść w „Głosie Szczecińskim”. Procent respondentów rozkłada się w sposób następujący: wiadomości lokalne 22,5%, wiadomości sportowe 9,9%, program RTV 8,6%, artykuły opisujące oraz informujące o życiu społecznym 7,3%, ogłoszenia 4,0%, różne informacje 23,8%, brak odpowiedzi 23,9%⁶. Doskonałym uzupełnieniem preferencji i oczekiwań co do treści są wyniki badań dotyczących oczekiwań tematycznych w stosunku do „Głosu Szczecińskiego”, z którymi możemy się zapoznać na rysunku 4.

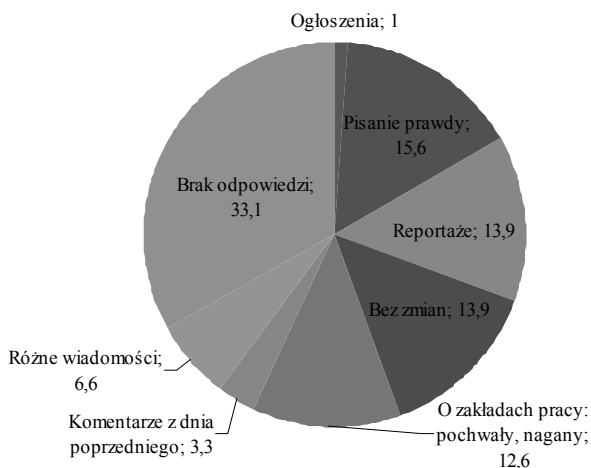

Rys. 4. Oczekiwania tematyczne dla „Głosu Szczecińskiego”

Źródło: opracowanie własne na podstawie B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa...*, s. 24.

⁶ Ibidem, s. 2.

Analogicznie autor poddaje analizie i wnioskowaniu szczecińską popołudniówkę – „Kurier Szczeciński”. Procent respondentów w zakresie preferencji i oczekiwań na treść wygląda następująco: wiadomości lokalne – ogłoszenia 33,8%, wiadomości sportowe 6,0%, informacje o życiu społecznym 4,6%, powieść w odcinkach 4,6%, program RTV 2,0%, różne 32,5%, brak odpowiedzi 15,9%. Oczekiwania czytelników wobec treści, które winny znaleźć się w „Kurierze Szczecińskim” przedstawione są na rysunku 5.

Rys. 5. Oczekiwania tematyczne dla „Kuriera Szczecińskiego”

Źródło: opracowanie własne. B. Gębski, *Raport z poziomu czytelnictwa...*, s. 25.

Oczywiście w raporcie znajdziemy znacznie więcej statystyk i wniosków, ale przytoczymy za autorem tylko kilka z nich, m.in. wśród respondentów istniało silne zapotrzebowanie na informacje z miasta, w szczególności w podziale na dzielnice, zmniejszeniu winna ulec ilość informacji propagandowych, ideologicznych, pojawić się powinno więcej informacji o problematyce rodzinnej, intelektualnej. Jak podaje autor, nawyki czytelnicze są pewną częścią osobowości czytelników.

Ciekawym materiałem statystycznym jest publikacja „Działalność Ruch w latach 1950-1972” opracowana przez RSW w 1974 roku. W tamtych czasach działalność RSW obejmowała również działania na polu kulturalno-oświatowym, w tym prowadzenie Klubów Międzynarodowej Prasy i Książki „Ruch” oraz Klubów Prasy i Książki „Ruch”. Kluby książki były miejscem spotkań towarzyskich, miejscem, gdzie nie tylko można było poczytać prasę, wypić kawę, zjeść ciastko, ale przede wszystkim pooglądać telewizję. W ośrodkach wiejskich niejednokrotnie była to jedyna taka możliwość. Z powyższej publikacji możemy się dowiedzieć m.in. o ilości klubów w szczecińskim i koszalińskim obszarze działalności.

Tabela 4.
Kluby Prasy i Książki „Ruch”

Lata	Szczecińskie			Koszalińskie		
	Liczba klubów	W tym w miastach	W tym na wsi	Liczba klubów	W tym w miastach	W tym na wsi
1964	303	46	257	150	22	128
1965	402	71	331	250	36	214
1966	425	74	351	285	38	247
1967	425	74	351	302	47	255
1968	428	80	348	322	49	273
1969	438	84	354	335	54	281
1970	442	84	358	349	61	288
1971	437	81	356	346	60	286
1972	442	84	358	355	69	286

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność Ruch w latach 1950-1972*, RSW, Warszawa 1974, s. 51 i 55.

Jak dowiadujemy się z innej publikacji, „Kluby Prasy i Książki RUCH” z 1965 roku, w mieście Szczecinie liczba klubów w dniu 31.03.1964 roku wynosiła 44, natomiast w Koszalinie 92, zaś w dniu 30.04.1964 roku wynosiła odpowiednio 35 i 142⁷. Należy pamiętać o terminologii używanej dawniej, a więc PUPiK to Przedsiębiorstwo Upowszechniania Prasy i Książki, KMPiK to Klub Międzynarodowej Prasy i Książki, a PSD to Punkt Sprzedaży Detalicznej.

Co do dalszych danych, to kolejna publikacja RSW z roku 1985 pod tytułem „Zasady analizy rozprowadzania i aktywnej sprzedaży prasy” podaje, że w szczecińskim obszarze działania istniało 14 ekspedycji prasy, 717 punktów handlowych w mieście i 329 na wsi. W koszalińskim obszarze działalności (Koszalin + Słupsk) było 15 ekspedycji prasy, 617 punktów handlowych w miastach i 517 na wsi⁸. Aktywną i praktyczną formą sprzedaży prasy była prenumerata teczkowa w punktach sprzedaży detalicznej, tj. w kioskach. Tabela 5 daje nam wyobrażenie o liczbie punktów sprzedaży detalicznej prowadzących sprzedaż teczkową w 1985 roku.

⁷ B. Gołębiowski, Z. Grzelak, W. Łowicki, *Kluby Prasy i Książki RUCH*, Wydawnictwo Polonia, Warszawa 1965, s. 31.

⁸ RSW, ZGZUP i OBP, Kraków 1985, załącznik nr 1 oraz załącznik nr 3.

Tabela 5.

Zasady analizy rozprowadzania i aktywnej sprzedaży prasy

PUPiK	Miasto		Wieś	
	PSD	KMPiK + Kluby	PSD	KMPiK + Kluby
Szczecin	55	29	50	68
Koszalin	61	56	44	43
Ogółem	116	85	94	111

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Zasady analizy rozprowadzania i aktywnej sprzedaży prasy*, RSW, Warszawa 1985.

W dwóch oryginalnych tabelach znajdziemy dane dotyczące rozprowadzania, sprzedaży, zwrotów, liczby egzemplarzy przypadających na jednego mieszkańca, struktury rozprowadzania (gdzie nakład był kierowany), punktów sprzedaży, prenumeraty Ruchu, prenumeraty poprzez Poczta Polską. Dane podano w podziale na dzienniki oraz czasopisma. Bardzo ciekawą informacją jest liczba egzemplarzy przypadających na jednego mieszkańca, która w woj. koszalińskim waha się od 50 do 108 egzemplarzy, natomiast w szczecińskim od 73 do 113 egzemplarzy.

Tabela 6.

Kolportaż prasy PUPiK w Koszalinie

Data	Rozprowa- dzenie	Sprze- das	s t e g o i		% zwrotów		Ilość egzemp. na 1 mieszk.	Struktura rozprowadzenia		
			dzien- niki	czasop- isma	ogółem do rozpor.	w p-tach sprzed.		p-pty sprzed.	Pren. "Ruch"	Pren. pocztowa
1950										
1951										
1952										
1953	37 246	36 608	28 746	7 862	2,5	17,5	62,0	14,6	32,6	49,8
1954	43 240	42 558	32 222	9 201	2,5	13,7	69,7	17,7	26,2	55,9
1955	41 152	40 152	29 296	10 129	2,5	9,8	62,2	24,4	12,6	58,0
1956	42 402	41 078	31 842	9 236	3,1	7,8	62,2	40,0	3,2	50,3
1957	36 430	33 228	28 232	8 296	8,0	14,4	71,1	25,6	2,6	38,8
1958	38 582	34 132	24 465	9 687	11,3	18,6	50,6	61,7	4,0	24,3
1959	40 806	36 313	25 519	10 794	11,0	18,3	52,6	60,3	4,1	35,6
1960	40 089	36 829	26 727	10 072	8,1	14,1	52,1	57,6	5,9	36,5
1961	43 075	39 201	28 315	11 586	7,4	12,9	56,9	54,0	8,8	37,2
1962	44 266	42 548	32 642	9 201	4,1	7,2	60,9	25,9	2,8	38,3
1963	46 192	44 892	34 286	10 515	2,7	4,8	62,2	27,6	2,2	26,7
1964	52 792	50 752	39 252	11 425	3,8	6,2	68,6	80,2	2,2	24,1
1965	55 120	53 421	42 602	10 818	3,1	5,1	71,0	80,7	6,2	32,1
razem 1961-1965	241 479	231 519	177 206	54 313	x	x	318,8	x	x	x
1966	59 436	57 719	45 992	11 727	2,9	4,6	75,9	63,1	7,2	29,7
1967	63 601	61 728	49 568	12 160	2,9	4,7	80,2	63,3	7,2	29,5
1968	68 836	66 849	53 356	13 493	2,9	4,2	85,8	64,5	7,2	28,3
1969	76 342	73 842	58 892	14 953	3,3	5,1	94,0	64,2	7,6	38,2
1970	79 991	77 732	62 207	15 525	2,8	4,4	97,8	63,7	8,3	28,0
razem 1966-1970	348 206	337 873	270 015	67 858	x	x	433,7	x	x	x
1970+1965	145,1	145,5	146,0	143,5	30,3	86,3	137,7	104,9	133,9	84,6
1966-1970 1961-1965	144,2	145,9	152,4	124,9	x	x	136,0	x	x	x
1971	85 183	82 384	65 669	16 715	3,3	5,0	103,1	65,4	8,1	26,5
1972	91 490	88 106	70 365	17 741	3,7	5,6	108,9	66,5	6,7	26,8
1972+1970	114,4	113,3	113,1	114,3	132,1	127,3	111,3	104,4	80,7	95,7

Źródło: *Zasady analizy rozprowadzania i aktywnej sprzedaży prasy*, RSW Prasa-Książka-Ruch, Warszawa 1985.

Precyzyjnie pojęcia związane z rozpowszechnianiem prasy wyjaśnia „Regulamin Kolportażu Prasy Krajowej” RSW Zarząd Główny – Dział Upowszechniania Prasy z 1978 roku. Należy pamiętać, że RSW zajmowała się m.in. upowszechnianiem prasy, tj. miała misję i przez wiele lat działalność takowa była objęta prawem wyłączności państwa. Przytaczane tu dane pochodzą z okresu powojennego, a działalność została powołana zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów oraz Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 17.11.1949 roku pod nazwą Państwowe Przedsiębiorstwo Kolportażu „RUCH”. Rozpowszechnianie prasy prowadzone było w następujących formach: kolportaż zakładowy, sprzedaż komisowa, tj. sprzedaż w punktach sprzedaży detalicznej, prenumerata pocztowa.

Tabela 7.
Kolportaż prasy PUPiK w Szczecinie

tys. egz.

Lata	Rozprowa- dzenie	Sprzedaż	z tego:		z swobod		Ilość egzempli. na 1 miesz.	Struktura rozprowadzenia		
			dzienniki	opaso- pisma	do ogółem rozprop.	w p-tach sprzed.		punkty sprzed.	prenum. "Ruch"	prenum. pocztowa
1950	92 010	88 130	29 985	24 185	22,0	22,0	78,6	32,1	24,6	28,3
1951	96 490	88 386	31 930	26 426	24,4	22,4	80,2	31,2	23,2	25,6
1952	97 900	90 265	33 510	26 725	24,8	23,5	80,9	29,2	28,0	32,8
1953	92 500	90 362	29 887	21 028	25,0	19,1	84,0	31,6	33,1	33,3
1954	97 421	96 092	44 528	31 587	24,4	2,2	88,9	32,2	28,7	39,1
1955	93 520	92 281	40 121	32 130	24,5	2,5	79,0	43,3	18,2	38,5
1956	94 926	92 862	44 281	31 522	24,0	2,2	81,8	40,3	7,5	31,6
1957	92 281	91 448	39 339	32 129	24,8	2,2	72,2	72,2	4,7	20,9
1958	93 406	92 139	40 121	33 968	24,7	11,2	75,1	76,9	3,7	19,4
1959	93 929	92 982	42 924	35 028	24,3	12,2	72,0	76,1	4,1	19,8
1960	80 281	75 644	41 429	34 215	27,7	10,5	73,5	73,0	6,1	20,9
1961	82 361	78 420	43 117	35 303	26,3	8,0	75,2	70,3	9,0	20,7
1962	82 520	80 608	46 480	34 124	24,1	4,1	72,1	72,6	5,2	19,9
1963	82 523	81 192	46 190	35 002	24,1	2,9	76,1	75,1	5,8	19,1
1964	85 722	84 423	48 242	36 102	24,2	2,4	77,4	75,2	6,2	18,2
1965	71 166	69 523	33 227	36 266	24,3	3,0	82,3	76,0	7,1	16,9
1966	324 352	314 212	237 413	26 799	x	x	388,7	x	x	x
1966	26 726	24 288	28 164	16 624	24,6	2,3	82,6	72,6	8,3	14,1
1967	82 869	80 966	33 523	37 423	24,3	2,9	83,4	78,6	8,2	13,2
1968	89 404	87 254	38 429	34 725	24,4	2,2	89,5	78,6	8,2	13,2
1969	92 921	90 280	40 029	30 349	24,7	2,2	101,2	72,6	9,1	13,3
1970	94 723	92 528	42 029	30 429	24,4	2,7	102,8	77,2	9,1	13,7
1966-1970	436 723	425 946	332 317	93 629	x	x	484,6	x	x	x
1970-1965	133,2	133,1	135,3	125,9	104,3	103,3	124,9	101,6	128,2	81,1
1966-1970	134,6	135,6	140,0	121,9	x	x	124,6	x	x	x
1967-1965	134,6	135,6	140,0	121,9	x	x	124,6	x	x	x
1971	100 190	92 238	25 289	22 429	24,4	2,1	108,3	77,5	9,0	12,2
1972	102 256	103 232	29 423	24 239	24,3	2,2	113,3	78,0	7,7	12,3
1972-1970	113,1	112,0	110,3	118,4	157,5	135,5	110,2	101,0	84,6	104,4

Źródło: *Zasady analizy rozprowadzania i aktywnej sprzedaży prasy*, RSW Prasa-Książka-Ruch, Warszawa 1985.

Należy przyjąć fakt, że RSW prowadziła przez cały okres swojej działalności bardzo skrupulatne statystyki rozprowadzania prasy krajowej i zagranicznej. Statystyki dotyczyły danych rozprowadzania prasy w formie prenumeraty indywidualnej, instytucjonalnej, pozapocztowej, pocztowej oraz rozprowadzania poprzez punkty sprzedaży. Zarząd Główny RSW publikował zebrane dane w formie biuletynu dwa razy do roku. W tabeli 8 przedstawiam kompendium danych dla byłych województw szczecińskiego, koszalińskiego i słupskiego za okres pierwszego półrocza 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1986, 1987.

Tabela 8.
Rozpowszechnianie prasy w podziale na województwa – zestawienie półroczne

Województwo	Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż jednorazowych nakładów prasy krajowej											
	Rozprowadzanie											
	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1986	1987			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9			
Koszalin	492693	485950	529689	507279	542037	660705	615672	612515	622024			
Ślupsk	354270	347916	386343	373141	339849	446724	447458	448759	458593			
Szczecin	118772	1107196	1172879	1333784	1093429	1300642	1222962	1219416	1213592			
	Zwroty											
Koszalin	3961	4018	3097	3875	18568	29675	19800	29392	27572			
Ślupsk	3483	2694	6266	3921	18452	23124	15401	20247	21907			
Szczecin	8126	5767	4547	3539	44430	67293	39824	61636	59036			
	Sprzedaż											
Koszalin	488732	481932	526592	503404	523469	631030	595872	583123	594452			
Ślupsk	350787	345222	380077	369220	321397	423600	432057	428512	436686			
Szczecin	1110646	1101429	1168332	1330245	1330245	1233349	1183138	1157780	1154556			
	Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż dzienników krajowych											
	Rozprowadzanie											
Koszalin	122332	119735	127211	131387	125782	125275	125119	123066	120907			
Ślupsk	91285	89052	95194	97699	94467	88900	92925	90446	90349			
Szczecin	282230	280305	301238	338056	320779	315754	297052	274321	257954			
	Zwroty											
Koszalin	2096	2317	1516	454	5345	6973	5141	4292	4469			
Ślupsk	1790	1403	1334	706	4862	4842	4456	3166	3834			
Szczecin	2541	2493	1647	1257	15764	22047	13097	10415	10074			

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Sprzedaż								
Koszalin	120236	117418	125695	130933	120437	118302	119978	118774	116438
Ślupsk	89495	87649	93860	96993	89605	84058	88469	87280	86515
Szczecin	279689	277812	299591	336799	305015	293707	283955	263906	247880
	Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż czasopism krajowych								
	Rozprowadzanie								
Koszalin	370361	366215	402478	375892	416255	535430	490553	489449	501117
Ślupsk	262985	258864	291149	275442	245382	357824	354533	358313	368244
Szczecin	836542	826891	871641	995728	1297238	984888	925910	945095	955638
	Zwroty								
Koszalin	1865	1701	1581	3421	13223	22702	14659	25100	23103
Ślupsk	1693	1291	4932	3215	13590	18282	10945	17081	18073
Szczecin	5585	3274	2900	2282	58899	45246	26727	51221	48962
	Sprzedaż								
Koszalin	368496	364514	400897	372471	403032	512728	475894	464349	478014
Ślupsk	261292	257573	286217	272227	231792	338542	343588	341232	350171
Szczecin	830957	823617	868741	993446	1238339	939642	899183	893874	906676
	Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż „Trybuny Ludu”								
	Rozprowadzanie								
Koszalin	11350	10751	11821	14584	10450	8326	7897	8129	6529
Ślupsk	7845	7713	8696	10185	7646	6097	6340	5854	5064
Szczecin	18283	18673	19304	24172	12703	44069	9272	8357	7431
	Zwroty								
Koszalin	402	471	256	73	869	1543	1115	1040	842
Ślupsk	329	299	312	124	705	959	1019	863	777
Szczecin	514	630	366	371	1389	6229	1713	1456	905

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Sprzedaż								
Koszalin	10948	10280	11565	14511	9581	6783	6782	7179	5687
Słupsk	7516	7414	8384	10061	6941	5138	5321	4991	4287
Szczecin	17769	18043	18938	23801	11314	37840	7559	6901	6526
	Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż dzienników PZPR								
	Rozprowadzanie								
Koszalin	66913	66450	69563	67671	66896	65553	66873	65702	65034
Słupsk	48189	48168	50739	49780	48958	45342	47705	47079	46891
Szczecin	118131	119404	129949	148397	153889	141054	126385	122306	117680
	Zwroty								
Koszalin	1079	877	523	69	825	2421	1467	1387	1537
Słupsk	878	617	536	197	743	1594	1350	915	1149
Szczecin	404	330	254	189	4035	10906	4902	4387	4210
	Sprzedaż								
Koszalin	65834	65573	69040	67602	66071	63132	65406	64315	63497
Słupsk	47311	47551	50203	49583	48215	43748	46355	46164	45742
Szczecin	117727	119074	129695	148208	149854	130148	121483	117919	113470

Źródło: opracowanie własne na podstawie RSW Prasa-Książka-Ruch. Zarząd Główny, *Biuletyny nakładów prasy krajowej i zagranicznej/półroczne: 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1986, 1987.*

Zestawienia roczne o tyle są zajmujące, że przedstawiają dane przed wprowadzeniem stanu wojennego, w trakcie jego trwania oraz w latach po jego zniesieniu. Dane roczne obejmują rozprowadzanie, zwroty oraz sprzedaż prasy na terenie byłych województw koszalińskiego, słupskiego oraz szczecińskiego. Zestawienia roczne wskazują na mniej więcej stałą liczbę rozprowadzania przed stanem wojennym i po jego zakończeniu. Natomiast w latach 1981 i 1982 widać znaczący wzrost rozprowadzania gazet i czasopism. Zestawienia roczne obejmują lata: 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1987, 1988.

Tabela 9.

Rozpowszechnianie prasy w podziale na województwa – zestawienie roczne

Województwo	Rozprowadzenie, zwroty i sprzedaż jednorazowych nakładów prasy krajowej									
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1987	1988		
	Rozprowadzenie									
	1	2	3	4	5	6	7	8		
Koszalin	551390	544274	592472	673926	593529	630993	655161	644310		
Ślupsk	408226	393000	403399	398912	413605	461095	437175	469570		
Szczecin	1217025	1198359	1324466	1306680	1170947	1252044	1277486	1255140		
	Zwroty									
Koszalin	6308	2721	6772	30720	33688	22839	34680	42950		
Ślupsk	8848	5066	6321	26108	24613	16981	26862	27490		
Szczecin	10127	3868	10244	57714	66395	51650	91793	120104		
	Sprzedaż									
Koszalin	545082	541553	585700	643206	559841	608154	620481	601360		
Ślupsk	399378	387934	397078	372804	388992	444114	446313	442080		
Szczecin	1206898	1194491	1314222	1248966	1104552	1201394	1185693	1135036		
	Rozprowadzenie, zwroty i sprzedaż dzienników krajowych									
	Rozprowadzenie									
Koszalin	127243	130236	128068	124994	130752	128635	122901	116296		
Ślupsk	94402	95281	94378	90730	90730	93847	90768	86351		
Szczecin	292743	308962	331161	309843	312778	299702	260982	245107		
	Zwroty									
Koszalin	2699	1170	1121	6360	9025	4942	4995	6442		
Ślupsk	1827	993	918	5377	5605	3947	4034	3921		
Szczecin	2953	1170	3821	16868	23407	12220	13334	16031		

	1	2	3	4	5	6	7	8	
				Sprzedaż					
Koszalin	124544	129066	126947	118634	121727	123693	117906	109854	
Słupsk	92575	94288	93460	85353	86171	89900	86734	82430	
Szczecin	289790	307792	327340	292975	289371	287482	247648	229076	
				Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż czasopism krajowych					
				Rozprowadzanie					
Koszalin	424147	414038	464404	548932	462777	502358	532260	528014	
Słupsk	313824	297719	309021	308182	321829	367248	382407	383219	
Szczecin	924282	889397	993305	996837	858169	953342	1016504	1010033	
				Zwroty					
Koszalin	3609	1551	5651	24360	24663	17897	29685	36508	
Słupsk	7021	4073	5403	20731	19351	13034	22828	23569	
Szczecin	7174	2698	6423	40846	42988	39430	78459	104073	
				Sprzedaż					
Koszalin	420538	412487	458753	524572	438114	484461	502575	491506	
Słupsk	306803	293646	303618	287451	302821	354214	359579	359650	
Szczecin	917108	886699	986882	955991	815181	913912	938045	905960	
				Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż „Trybuny Ludu”					
				Rozprowadzanie					
Koszalin	12162	13014	15467	9899	8801	8022	6380	5095	
Słupsk	8492	8986	10514	6897	6464	6125	4863	3957	
Szczecin	19601	20690	23246	12257	10167	9351	8039	7006	
				Zwroty					
Koszalin	618	202	292	1076	1076	1123	852	777	
Słupsk	409	209	247	747	747	924	756	598	
Szczecin	735	271	850	1545	2020	1668	1330	1348	

	1	2	3	4	5	6	7	8	
				Sprzedaż					
Koszalin	11544	12812	15175	8823	7060	6899	5528	4318	
Słupsk	8083	8777	10267	6150	5400	5201	4107	3359	
Szczecin	18866	20419	22396	10712	8147	7683	6709	5658	
	Rozprowadzanie, zwroty i sprzedaż dzienników PZPR								
	Rozprowadzanie								
Koszalin	69451	70072	65314	66299	67862	68460	66014	63978	
Słupsk	49968	50488	47551	47031	46222	47729	46618	45300	
Szczecin	125529	134673	148925	147419	138680	128843	118732	112733	
	Zwroty								
Koszalin	933	379	176	1301	3173	1530	1701	2381	
Słupsk	753	402	189	1208	1890	1199	1149	1380	
Szczecin	458	203	203	5849	10808	4613	4747	5245	
	Sprzedaż								
Koszalin	68518	69693	65138	64998	64689	66930	64313	61597	
Słupsk	49215	50086	47362	45823	44332	46530	45469	43920	
Szczecin	125071	134470	147388	141570	127872	124230	113985	107488	

Źródło: opracowanie własne na podstawie RSW Prasa-Książka-Ruch. Zarząd Główny, Biuletyny nakładów prasy krajowej i zagranicznej roczniki: 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1987, 1988.

W macierzy zbiorów danych znajdujemy również szczegółowe informacje na temat kilku szczecińskich tytułów. Większość wydawnictw miała swoją siedzibę w Szczecinie w budynku przy placu Hołdu Pruskiego, tuż naprzeciw Bramy Królewskiej. Prasa w biuletynie RSW jest podzielona na kategorie, a mianowicie: a) dzienniki partyjne, do których zaliczany był „Głos Pomorza” oraz „Głos Szczeciński”, b) dzienniki innych stronnictw politycznych (m.in. „Dziennik Ludowy”, „Kurier Polski”, „Zielony Sztandar”), c) pozostałe dzienniki, w tej kategorii mamy „Kurier Szczeciński”, d) tygodniki – „Morze i Ziemia” (tygodnik społeczno-kulturalny wydawany przez Szczecińskie Towarzystwo Kultury), „Wiadomości Zachodnie” (tygodnik wiejski ukazujący się na terenie: Gorzowa, Koszalina, Słupska i Szczecina, wydawany przez RSW), e) dwutygodniki – „Jantar” (pismo młodych wybrzeża, wydawany przez RSW), „Wiadomości Polickie”, f) miesięczniki, g) dwumiesięczniki, kwartalniki i nieokreślone – „Przegląd Zachodniopomorski” wydawany przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Szczecinie. W tabeli 10 zawarto dane o rozprowadzaniu prasy krajowej według pism i w podziale na: rozprowadzanie w formie prenumeraty (RSW, pozapocztowa, indywidualna, eksport, poczta), punkty sprzedaży, zwroty oraz podsumowanie sprzedaży – sprzedaż poprzez prenumeratę oraz sprzedaż poprzez punkty sprzedaży.

Prasa szczecińska przechodziła swoje wzloty i upadki. Jedne tytuły zostały zawieszono, uległy degradacji lub wyczerpała się ich idea w trakcie stanu wojennego. W ich miejsce powstawały nowe, odświeżone z duchem aktualnych czasów i oczekiwań czytelników. Istotny wkład do badań nad rozpowszechnianiem, rozprowadzaniem prasy i jej czytelnictwa w Szczecinie wniósł szczeciński oddział RSW. Autor dotarł do kilku pozycji, które warto tu przytoczyć. Pierwszą z nich jest „Prasa, radio i telewizja w Polsce 1995/1996”. Jest to kompendium badań rynkowych przeprowadzonych przez Uniwersytet Jagielloński w grudniu 1995 roku na zlecenie Biura Marketingu Biura Zarządu Ruch. Na stronie 6 znajdujemy informację dotyczącą zasięgu czytelnictwa w naszym regionie. Badanie zostało przeprowadzone na próbie 122 respondentów w byłym województwie koszalińskim i 122 w szczecińskim. Analiza materiału wykazała, że czytelnictwo wśród tygodników w woj. koszalińskim wynosi: „Polityka” 15,6%, „NIE” 9,0%, i „Wprost” 8,2%, natomiast w szczecińskim: „Wprost” 24,6%, „Polityka” 11,5%, „NIE” 4,9%; prasy kobiecej (tygodniki i dwutygodniki) w koszalińskim: „Przyjaciółka” 13,1%, „Naj” 9,0%, „Pani Domu” 6,6% w szczecińskim: „Pani Domu” 13,9%, „Tina” 8,2%, „Naj” 6,6%; magazynów kobiecych w koszalińskim: „Poradnik Domowy” 13,9%, „Claudia” 11,5%, „Twój Styl” 8,2%, w szczecińskim: „Poradnik Domowy” 15,6%, „Twój Styl” 13,9%, „Claudia” 10,7%. Bardzo ciekawe dane znajdziemy na stronie 15, gdzie jest zamieszczona tabela zbiorcza dotycząca magazynów telewizyjnych znajdujących się w grupie czasopism „repertuarowych”. Otóż w 1995 roku do badań wytypowano: „Tele Tydzień”, „Antenę”, „Super TV”, „Tele Świat”, „To i Owo”. Czytalność gazet telewizyjnych wynosiła 3,8% w woj. koszalińskim i 4,1% w szczecińskim. Duże zróżnicowanie występuje pomiędzy koszalińskim a szczecińskim w segmencie poczytności prasy „bulwarowej i rewolwerowej”. Mianowicie autorzy raportu poddali analizie 11 tytułów. W koszalińskim zasięg poczytności dotyczy 8 tytułów natomiast w szczecińskim wszystkich 11 tytułów. Jeszcze gorzej rzecz miała się z pismami dla mężczyzn. W koszalińskim poziom poczytności nie przekraczał 2,5% w 8 z 11 tytułów. W szczecińskim jedynie „Przegląd Sportowy” uzyskał 7,4% i „Piłka Nożna” 4,1%. Pisma młodzieżowe, w tym rockowe i dla dziewcząt, to głównie „Bravo” (7,4% i 3,3%) oraz „Jestem” (5,7% i 3,3). W powyższym opracowaniu znajdziemy również informacje o poziomie poczytności dzienników lokalnych. W koszalińskim poczytność

Tabela 10.
Rozprowadzanie tytułów szczecińskich

Tytuły	Głos Pomorza									
	Prenumerata					Głos Szczeciński				
	RSW	Pozapocztowa	Indywidualna	Eksport	Pocztowa	Punkty sprzedaży	Zwroty	Sprzedaż razem		
1980	7225	7004	-	30	27408	85275	778	119130		
1981	7518	6953	-	43	29210	75739	360	112107		
1982	8650	8165	2	28	21310	113197	2474	110723		
1983	7620	7125	2	28	18073	88293	4961	109025		
1984	9152	8635	21	29	17436	90020	2697	113911		
1988	9373	8870	41	41	14777	85701	3731	106120		
Głos Szczeciński										
1980	7634	7514	2	93	23907	103822	202	135161		
1981	7305	7192	3	86	24256	118183	1538	148206		
1982	7841	7744	3	68	16667	123986	5848	142648		
1983	6736	6633	8	45	13321	118849	10744	128162		
1984	7256	7167	12	56	13627	108865	4595	125153		
1988	8206	8059	-	124	9967	94891	5203	107861		
Kurier Szczeciński										
1980	2276	2205	4	57	1623	90665	82	94482		
1981	2193	2125	2	58	1738	94524	316	98139		
1982	2059	2004	2	44	734	89256	3820	88229		
1983	1928	1884	-	34	596	101564	5109	98455		
1984	2008	1941	5	48	729	100729	1430	102036		
1988	2369	2206	-	147	635	78886	3348	78542		

Przegląd Zachodniopomorski									
1980	276	254	1	18	54	111	43	398	
1981	266	244	1	18	47	121	51	383	
1982	252	231	2	17	17	168	39	398	
1983	235	216	1	16	-	205	92	348	
1984	217	192	6	17	8	218	-	443	
1988	208	188	-	18	3	150	39	322	
Jantar									
1980	1711	1632	4	23	3317	70170	1	75197	
1981	1468	1415	1	15	3150	70541	6	75153	
Wiadomości Policke									
1980	-	-	-	-	-	1476	7	1469	
1981	-	-	-	-	-	1628	135	1493	
1982	-	-	-	-	-	1008	89	919	
1983	-	-	-	-	-	1457	82	1375	
1984	-	-	-	-	-	2248	104	2144	
1988	-	-	-	-	-	2699	63	2636	
Wiadomości Zachodnie									
1980	1292	1263	2	4	3690	23654	4	28632	
1981	1138	1109	2	3	3575	25825	7	30531	
Morze i Ziemia									
1982	387	350	2	-	1	15572	8215	7745	
1983	871	711	16	-	37	37737	6746	31899	
1984	1707	1612	6	15	371	66373	2902	65549	
1988	2184	2084	-	84	800	78084	10737	70331	

Źródło: opracowanie własne na podstawie RSW Prasa-Książka-Ruch. Zarząd Główny, Biuletyny nakładów prasy krajowej i zagranicznej roczniki: 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1988.

wyglądała następująco: „Głos Pomorza” 49,2%, „Głos Koszaliński/Głos Słupski” 40,2%. W szczecińskim „Głos Szczeciński” 41,0%, „Kurier Szczeciński” 37,7%. Zasięg poczytności „Dodatku Regionalnego” na obszarze dwóch województw wynosił 17,2%. Dzienniki lokalne w koszalińskim kupowane były najczęściej osobiście przez ankietowanych w punktach sprzedaży detalicznej prasy, ewentualnie kupował je któryś z domowników.

Innym opracowaniem ośrodka z Krakowa jest „Dostępność prasy. Zmiany w czytelnictwie”. Próba, na której wykonano badanie, liczy 122 ankietowanych. Na stronie 41 znajdziemy tabelę, z której wynika, że stale prasy w koszalińskim nie czyta 11,5%, a w szczecińskim 9,0% z badanej próby. Stale jeden tytuł czyta odpowiednio w koszalińskim 22,1% respondentów oraz 18,9% w szczecińskim. Kolejną pozycją jest opracowanie „Czytelnictwo i kolportaż prasy na Pomorzu Zachodnim i Środkowym. Analiza społeczno-rynkowa” z 2001 roku. Dokument powstał w Biurze Badań nad Zachowaniami Społecznymi „Poltest” Centrum Rozwoju Biznesu Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu. Czytamy w nim, że sondaż przeprowadzono na próbie 900 respondentów. Z analizy danych dowiadujemy się m.in. o tym, że prawie połowa czytelników (49,0%) ma wykształcenie średnie, prasę kupuje 30% respondentów mniej więcej 2-3 razy w tygodniu, najczęściej zaś w piątek. Zakupu prasy w zdecydowanej większości (62%) dokonuje się w tradycyjny sposób, a więc w kioskach. Najczęściej poszukiwaną informacją w prasie (25%) była informacja o rynku pracy.

Zakończenie

Omawiając rynek prasowy i kolportaż prasy na Pomorzu Zachodnim trzeba wspomnieć o konferencjach organizowanych pod patronatem Izby Wydawców Prasy. Konferencje odbywały się w Szczecinie, z małymi przerwami, regularnie przez okres 10 lat (1998-2008). Spotykali się na nich przedstawiciele wydawców lokalnych i z całego kraju, prezesi kolporterów, naukowcy zajmujący się mediami. W materiałach pokonferencyjnych znajdziemy szereg informacji z obszaru dystrybucji, rozpowszechniania prasy, marketingu, prenumeraty, logistyki, informatyki. Nie znajdziemy w nich jednak materiałów o rynku szczecińskiej prasy lokalnej, natomiast z całą pewnością można stwierdzić, że artykuły osób związanych ze Szczecinem powstawały na bazie doświadczeń lokalnych wydawców i kolporterów oraz lokalnej społeczności czytelniczej.

Pomimo upływu lat, zmian ustrojowych, politycznych, społecznych, a nade wszystko kulturowych, część materiału przekazanego nam przez autorów publikacji prezentowanych w niniejszej pracy niewiele się różni od obecnego stanu rzeczywistego nastawienia i oczekiwań co do czytelnictwa prasy szczecińskiej. Części tytułów już nie ma, a te, co pozostały, zmieniły formułę wydawniczą. W dalszym ciągu jest grono wytrwałych czytelników, które odziedziczyło bakcyła sięgania po prasę lokalną. Niejednokrotnie wymogi współczesności spowodowały, iż ślad zaginął tak po zapale i ferworze pisania, jak i redakcyjach. Nie ma już RSW, pojawiła się konkurencyjność oraz nowoczesność w dystrybucji prasy, stawiane są nowe standardy. Stawiam tezę, że pomimo wzrostu technologii, nowoczesnych metod zarządzania, rozprowadzanie prasy, czyli kolportaż – specyficzna, odrębna forma przedsiębiorczości – zachowało swoje odrębne handlowe aspekty i nawet w tej całej masie nowych technologii pewne reguły nie zmieniły się od lat. Prasa bladym świtem wedle starych zasad wyjeżdża do kiosków, w których większość z nas kupuje

swoje ulubione gazety i czasopisma. Szczecin, po Krakowie, pod koniec ubiegłego wieku i w początkowych latach XXI wieku wypracował dobrą pozycję wśród ośrodków zajmujących się badaniami kolportażu i mediów drukowanych. Niestety, ta pasja do prasy oraz kolportażu na zachodnich rubieżach kraju przechodzi już do historii.

Michał Urbas

Szczecińskie badanie czytelnictwa i rozpowszechniania prasy, dawniej

Artykuł przybliży nam początki badań nad prasą w Szczecinie pod koniec XX wieku. Szczecin, po Krakowie, opracował dobrą pozycję wśród ośrodków zajmujących się badaniami nad prasą i czytelnictwem prasy. Pomimo upływu czasu, zmian politycznych, społecznych, kulturowych, a przede wszystkim, czytając prasę – dystrybucja gazety nie zmieniła się znacząco. Mimo rozwoju technologii, nowoczesnych metod zarządzania, dystrybucji prasy, która zachowała swoje odrębne aspekty handlowe, a nawet w całej masie nowych technologii, pewne zasady nie uległy zmianie w ostatnich latach. Prasa o świcie, według starych zasad, idzie do kiosku, w którym większość z nas kupuje swoje ulubione gazety i czasopisma. Niniejsza praca jest próbą pokazania zmian, jakie zachodziły w czytelnictwie prasy na przestrzeni lat.

Szczecin readership study and dissemination of the press, formerly

The article is bringing us basics of the research on the press in Szczecin at the end of the 20th century. All over Cracow, she drew Szczecin up best position amongst centres doing research above the press and the reading of the press. In spite of the passage of time, social, cultural political changes, but first of all, reading the press – didn't change distribution of the newspaper oneself considerably. In spite of the development of technology, modern management methods, distribution of the press which kept its separate commercial aspects, not to say in entire mass of new technologies certain principles didn't change in final years. The press, at dawn, according to old principles is going to the stand, in which the majority from us is buying its favourite newspapers and magazines.

Translated by Michał Urbas